

Dünyanın en büyük ikinci yağmur ormanını barındıran Borneo adasındaki 'Dayak' yerlilerinin, ilkel ama geleneksel yaşantısı bu ormanların korunması için büyük şans

Güneydoğu Asya'nın en büyük adalarının biri olan Borneo, Malezya, Endonezya ve Brunei topraklarını içine alıyor. Adanın dörtte üçü yağmur ormanlarıyla kaplı. Binbir çeşit canlıyı birarada tutan bu ormanlardaki doğal hayat, Amazonlardan sonra dünyanın ikinci büyük serası. Bunu dikkate alan bu üç ülkenin hükümetleri dünyada ender rastlanacak bir işbirliğine girerek, anlaştılar ve bir deklarasyon yayınladılar. Brunei Sanayi ve Doğal Kaynaklar Bakanı Ahmed bin Haji Jumal, Endonezya Orman Bakanı S. Kaban ve Malezya Çevre Bakanı Azmi bin Khalid'in geçen Şubat ayında imzaladıkları deklarasyona göre, Borneo yağmur ormanlarında sanayi ve turistik tesis dahil hiçbir şekilde hiçbir yatırım veya inşaat yapılamayacağı gibi ormandaki canlılara zarar verecek bazı bölgelere turist girmesi de yasak. Buna rağmen kaçak bir girişimi bile Borneo yerlilerinin (Dayaklar) anında engellediklerini öğrenince biz de burayı görmeye ve bu yerlilerle tanışmaya karar verdik. Ormanın içlerine girmek ve yerlilerle buluşmak için izin alma formaliteleri tam tamına üç ay sürdü. Doğaya ve insanlara hiçbir şekilde zarar vermeyeceğimizi, sadece gazeteci olduğumuzu ispat eder etmez de yola çıktık.

Adanın Malezya sınırları içinde kalan Sarawak eyaletinin başkenti Kuching şehrinde bir gün süren araba yolculuğu ile kuzeye doğru yol alarak, güney çin denizine açılan bir nehir deltasına ulaştık. Eşyalarımızı zar zor alan çok dar bir sala binerek, yerli bir çocuğun rehberliği ile ormanın içlerine doğru, nehir boyunca "rafting" tarzı yolculuğa başladık. Gerçek bir doğa harikası olan bu yağmur ormanlarının içlerine doğru ilerlerken ciğerlerimizde hissetmeye başladığımız temiz hava, medeniyetten gittikçe uzaklaştığımızı hissettiren ortam, bizi teslim almaya başlamıştı bile. Dört saatlik unutulmaz bir sal yolculuğundan sonra "Rumah Iman" bölgesindeki bir yerleşim birimine nihayet ulaşabildik.

Uzakdoğunun en eskileri

Bu yerleşim birimi vahşi hayvanlardan korunmak için kazıklarla yerden iki metre yükseklikte kurulmuş, ortada uzun koridoru olan ve koridorun sağ ve solunda 50 ayrı oda bulunan tek çatı altında bir yer. Tuvalet ve mutfak ile birlikte 30'ar m²'lik her odada, 4-5 çocuklu bir aile barınıyor. Tüm atık, pis sular iki metre aşağıdaki toprağa bırakılıyor. 50 aile koloni halinde, iptidai bir şekilde yaşıyor. Yaşadıkları bu yere "uzun ev" diyorlar. Bu onların en az 3 bin yıllık geleneksel yaşam tarzı. Zaten nüfusları da iki ila dört milyon arasında tahmin ediliyor. Rakamlar hiçbir zaman kesin olamıyor. çünkü çoğuna ulaşamıyor ve sayılamıyorlar. çoğu Kalimantan dili konuşuyor fakat tüm ormanda 142 ayrı dil konuşulduğu biliniyor. Dayaklar yedi ayrı gruptan oluşuyor. Müslüman, Hıristiyan, Budist ve Hinduizm dinlerine mensuplar. Bizim ziyaret ettiğimiz uzun evde Iban grubuna ait Müslüman aileler yaşıyordu.

Komşu uzun evlerde yaşayan ailelerle iletişim ve ulaşımı, sık ormandan dolayı, mecburen nehirlerden yapıyorlar. Nehre bıraktıkları akıntı ile nehir kıyısındaki diğer komşu evlerin önüne geliyor veya sallarla birbirlerine ulaşıyorlar. Hatta kereste ihtiyacı olan bir uzun evin etrafındaki ağaçların kesilecek durumda olmadığından başka uzun evden nehir aracılığı ile tonlarca tomruk yardımını aldıklarını gözlemledik. Aralarındaki ticaretin sadece mal değiş tokuşu ile olduğunu ve parayı tanımadıklarını hayretle gözledik.

Erkekler pirinç ekip biçiyor ve balıkçılıkla uğraşıyorlar. Avcılık da en önemli merakları. Kadınlar ise malzemeleri tamamıyla ağaç ürünlerinden oluşan eliş halı, kilim dokuyorlar. Nehir kenarında tuttıkları balık ve avladıkları hayvanların etleriyle pişirdikleri yemekler, yapraklardan yaptıkları salata, kendi ürettikleri içkilerle bize verdikleri ziyafetler hayatımızdaki en enteresan, zevkli ve sıhhatli pikniği yapmamıza neden oldu. Sadece doğal malzemeler kullanarak her türlü ihtiyaçlarını gideriyorlar. Kesinlikle çevreye ve sağlığa zararlı hiçbir şeyi bilmedikleri gibi misafir olmamıza rağmen bizim de kullanmamıza izin vermiyorlar. "Burası bizim yaşam alanımız, kimsenin burayı yok etmesine izin vermeyiz" diyorlar. Hayatında ilk defa beyaz yüzlü yabancı olarak bizi görenler olsa da hiçbir şekilde taviz vermediler.

Anlıyoruz ki, bu üç hükümetin Borneo'yu korumak için imzaladıkları deklarasyon, böyle yerlileri arkalarında oldukça daha uzun yıllar geçerliliğini korur.

ZAFER KANTAR

